

KOMPENDIUM

ERSTATNING- OG KONTRAKT

DEL 1: AFTALERET

FORORD

Dette kompendium er udarbejdet til brug for førsteårsstuderende ved Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet, i faget Erstatning og Kontrakt. Kompendiet kan dog anvendes af alle, der beskæftiger sig med aftaleret, uafhængigt af læreanstalt og lærebogsgrundlag.

Formålet med kompendiet er at give et kortfattet, systematisk overblik over de centrale dele af aftaleretten. Kompendiet er bygget op omkring aftaleindgåelse, fortolkning, ugyldighed samt fuldmagtsforhold.

Kompendiet er baseret på "Lærebog i Aftaleret", 1. udgave (2014), af Ole Hansen & Vibe Ulfbeck. Kompendiet er alene baseret på en beskrivelse af udvalgte afsnit i "Lærebog i Aftaleret" og erstatter således ikke pensum i faget Erstatning og Kontrakt, men skal alene ses som et supplement hertil.

Kommentarer, forslag til forbedringer af kommende udgaver og lignende modtages gerne via e-mail til stbj@kromannreumert.com.

Der tages forbehold for senere ændringer og tilføjelser til kompendiet, som vil blive offentliggjort på vores Facebook-side, www.facebook.com/kromannreumert.

Kromann Reumert ©

2. udgave, 6. oplag, verificeret juni 2019

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. INDLEDNING.....	4
2. AFTALEINDGÅELSE	6
2.1 TILBUD	6
2.2 OPFORDRING TIL AT GØRE TILBUD	6
2.3 ACCEPT	8
2.4 ACCEPTFRIST	8
2.5 UOVERENSSTEMMENDE ACCEPT	12
2.6 TILBAGEKALDELSE AF ET TILBUD ELLER EN ACCEPT	14
2.7 AFSLAG	15
2.8 ANDRE TYPER AFTALEINDGÅELSER	16
3. FORTOLKNING.....	19
3.1 INDLEDNING.....	19
3.2 SONDRINGEN MELLEM AFTALEFORTOLKNING OG UDFYLDNING.....	19
3.3 FORTOLKNINGSMETODER	20
4. UGYLDIGHED.....	27
4.1 GENERELT	27
4.2 UGYLDIGHEDSGRUNDE.....	29
4.3 RETSVIRKNING AF UGYLDIGHED	36
5. FULDMAGT.....	37
5.1 GENERELT	37
5.2 LEGITIMATION OG BEMYNDIGELSE	38
5.3 FULDMAGTSTYPER	41
5.4 RATIHABITION.....	45
5.5 TILBAGEKALDELSE AF FULDMAGT	45
5.6 FULDMÆGTIGENS ANSVAR OVER FOR FULDMAGTSGIVER.....	46
5.7 FULDMÆGTIGENS ANSVAR OVER FOR TREDJEMAND - AFTALELOVENS § 25 ..	46
STIKORDSREGISTER	49

1. INDLEDNING

Aftaleretten er en selvstændig juridisk disciplin, der fastlægger, hvornår der er indgået en bindende aftale samt indholdet heraf.

Aftaleretten indtager en central og afgørende placering i Danmark såvel som i udlandet. Dette skyldes, at det i sidste ende er en aftale mellem to eller flere parter, der danner retsgrundlaget for et meget betydeligt antal transaktioner, eksempelvis ved køb af dagligvarer, salg af fast ejendom, overdragelse af virksomheder med videre.

Hvis to parter har indgået en bindende aftale, betyder det som udgangspunkt, at de respektive parter begge vil kunne håndhæve deres aftale ved domstolene og i visse tilfælde med myndigheders bistand kunne gennemtvinge aftalen over for den anden part eller kræve erstatning, såfremt den anden part ikke opfylder sine forpligtelser.

Dansk aftaleret og aftaleloven opererer med nogle grundbegreber, som har betydning for vurderingen af, hvornår der er indgået en aftale. Overordnet skelnes mellem *bindende viljeerklæringer* (f.eks. "Jeg tilbyder at købe din cykel for 1.000 kr.") og *de ikke-bindende viljeserklæringer* (f.eks. "Jeg tager i fitnesscenteret søndag morgen kl. 8.00."). De ikke-bindende erklæringer har som udgangspunkt ikke betydning i aftaleretten. De bindende erklæringer har derimod en central betydning og kan inddeles i **løfter**, **påbud** og **fuldmagterklæringer**.

Løfter pålægger afgiveren forpligtelser dvs. det er en ensidig påtagelse af en forpligtelse, som (udover visse andre typer erklæringer, f.eks. gaver) kan tage form af enten et tilbud om en aftale eller en accept af et tilbud. *Påbud* pålægger modtageren forpligtelser, f.eks. ved rettidig tilbagekaldelse af et tilbud. Modtageren af tilbagekaldelsen har nu mistet muligheden for at acceptere tilbuddet. En accept af en anden persons tilbud er både et løfte (acceptanten bliver forpligtet ved sin accept) og et påbud (tilbudsgiver bliver forpligtet til at stå ved sit tilbud). Den tredje kategori, *fuldmagtserklæringer*, omhandler det forhold, at man med bindende virkning giver en anden person ret til at handle på ens vegne.

I dansk ret opereres med et princip om aftalefrihed, hvorfor man principielt kan aftale alt, som ikke strider imod præceptiv lovgivning. Under visse omstændigheder kan andre hensyn, f.eks. særlige samfundsmæssige hensyn, dog begrænse parternes aftalefrihed.

Til sammenligning med mange andre landes aftaleret er dansk aftaleret kendetegnet ved at være relativt formløs, dvs. at aftaleretten som udgangspunkt ikke stiller særlige krav til, hvordan en aftale indgås, f.eks. er en mundtlig aftale lige så bindende som en skriftlig aftale (omend vanskeligere at bevise eksistensen og indholdet af). Der gælder dog visse undtagelser til dette, hvor det af særlige hensyn er fundet hensigtsmæssigt at have nogle rammer for aftaleindgåelsen.

Kompendiet indeholder ikke en fuldstændig beskrivelse af aftaleretten, men gennemgår følgende grundlæggende dele af aftaleretten:

- Aftaleindgåelse (afsnit 2)
- Aftalefortolkning (afsnit 3)
- Ugyldighed (afsnit 4)
- Fuldmagtsforhold (afsnit 5)

2. AFTALEINDGÅELSE

2.1 TILBUD

Et **tilbud** er (forudsat det har en vis fasthed, så det er muligt at udlede tilbudets nærmere indhold) et løfte og dermed en bindende viljeserklæring. Et tilbud er bindende for afgiveren, når tilbuddet er kommet til modtagerens **kundskab**. Det følger af aftalelovens § 1, at tilbud er bindende for afgiveren, hvilket gælder så- vel mundtlige som skriftlige tilbud.

Et løfte kommer som udgangspunkt til kundskab, når det er hørt eller læst, dvs. i det øjeblik, tilbudsgiveren fremsætter sit tilbud mundtligt, eller når tilbudsmotageren f.eks. åbner brevet med tilbuddet.

EKSEMPEL: Køb af cykel

Hvis A tilbyder B at købe sin cykel til kr. 1.000, har A afgivet et bindende tilbud. Hvis B accepterer tilbuddet, foreligger der en gyldig og bindende aftale. Eksemplet er meget forenklet, og retsfølgen kan derfor forekomme åbenlys: A skal overdrage sin cykel til B, mens B skal betale A kr. 1.000 som modydelse for cyklen.

2.2 OPFORDRING TIL AT GØRE TILBUD

2.2.1 Generelt

Aftaleloven sonderer mellem fremsættelse af tilbud og **opfordring til at gøre tilbud**, jf. aftalelovens §§ 1 og 9. Et **tilbud** efter aftalelovens § 1 kan umiddelbart accepteres eller afslås af tilbudsmotageren, mens en opfordring til at gøre tilbud ikke blot kan accepteres af tilbudsmotageren. En **opfordring til at gøre tilbud** kræver således som udgangspunkt, at opfordringsmodtageren gør andet og mere end blot at acceptere tilbuddet.

Modtageren af en **opfordring til at gøre tilbud** kan f.eks. henvende sig på baggrund af en annonce eller lignende og meddele, at han ønsker at handle på baggrund af annoncen. Han fremsætter med andre ord tilbuddet på baggrund af annoncen (opfordringen), hvorefter annoncøren kan vælge at acceptere tilbuddet.

Et tilbud fremsat på baggrund af en opfordring til at gøre tilbud efter aftalelovens § 9 kommer ofte fra *køber*, mens et tilbud efter aftalelovens § 1 ofte (men ikke altid) kommer fra *sælger*.

2.2.2 Sondringen mellem tilbud og en opfordring til at gøre tilbud

Sondringen mellem et tilbud efter aftalelovens § 1 og en opfordring til at gøre tilbud efter aftalelovens § 9 er væsentlig ved fastlæggelse af **parternes retsstilling**, da en sælger eksempelvis vil være **bundet** af et tilbud, mens han kan afslå køberens tilbud fremsat som en opfordring til at gøre tilbud.

Sondringen kan i praksis til tider være vanskelig. For visse typer tilbud har der i litteraturen og retspraksis imidlertid udviklet sig visse formodningsregler i forhold til sondringen mellem tilbud og opfordringer til at gøre tilbud:

Prismærkning f.eks. i en butik anses som udgangspunkt som et tilbud, som kunden kan acceptere ved at tage varen ned fra hylden og gå op til kassen og betale. Forhandleren vil således være forpligtet til at sælge kunden varen til den anførte pris.¹ Sidstnævnte naturligvis under forudsætning af, at varen ikke ved en åbenlys fejl er skiltet til en forkeret pris (se om *fejlskrift* nedenfor i afsnit 4.2.2).

Annoncering i tryk og i medier f.eks. i tilbudskataloger og aviser, tv-reklamer mv. anses som udgangspunkt ikke som egentlige tilbud, men betragtes derimod som opfordring til at gøre tilbud.²

Annoncering på internettet anses som udgangspunkt som et tilbud, da der ikke er samme beskyttelseshensyn at tage til annoncøren, da denne har mulighed for at fjerne annoncen, når varen er udsolgt.³

¹ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "*Lærebog i Aftaleret*", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 51, der henviser til UfR 1985.877 H, hvor Højesteret fandt, at en butiks placering af et pris-skilt oven på et fjernsyn var at betragte som et egentligt tilbud. Se yderligere referat af denne dom i afsnit 4.2.2.

² Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "*Lærebog i Aftaleret*", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 52.

³ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "*Lærebog i Aftaleret*", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 52.

2.2.3 Forbehold

En annoncør kan (uanset, at hans tilbud i en given situation som udgangspunkt vil blive anset for at være et tilbud) tage visse **forbehold** i henvendelser til (potentielle) kunder og dermed sikre sig, at henvendelsen alene er en *opfordring* til, at kunder kan give tilbud.

Fremtræder en henvendelse således med ordene "**uden forbindtlighed**", "**uden obligo**" eller lignende, har annoncøren taget forbehold for, at han muligvis ikke ønsker at sælge varen til den angivne pris. Der er derfor via annoncørens forbehold alene tale om, at han fremsætter en opfordring til at gøre tilbud, jf. aftalelovens § 9.

Tilsvarende kan en annoncør tage et forbehold om ikke at være forpligtet til at sælge produktet til den angivne pris, hvis han ikke længere har varen på lager. ⁴

2.3 ACCEPT

Når en tilbudsmottager får kendskab til et tilbud, kan denne vælge af afslå tilbuddet, hvormed det bortfalder (se afsnit 2.6), foreslå ændringer i vilkårene for tilbuddet, f.eks. en lavere/højere pris (såkaldt "uoverensstemmende accept" - se afsnit 2.5), eller acceptere det foreliggende tilbud med det indhold, det nu engang har.

En accept af et tilbud er, ligesom selve tilbuddet, en bindende viljeserklæring, der indeholder både et løfte og et påbud. Løftet består i, at afgiveren (acceptanten) indestår for at ville efterleve sin del af aftalen, mens påbuddet består i, at tilbudsgiveren bliver forpligtet til at præstere i overensstemmelse med tilbuddet.

2.4 ACCEPTFRIST

2.4.1 Generelt

Fra tilbudsgiveren afgiver sit tilbud, er han bundet af sin viljeserklæring frem til det tidspunkt, hvor modtageren accepterer eller afslår tilbuddet, eller acceptfristen udløber.

⁴Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "*Lærebog i Aftaleret*", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 53.

Da tilbudsgiveren ikke skal være bundet af sin viljeserklæring i en urimelig lang periode, er det væsentligt at få fastsat længden af **acceptfristen**, der netop regulerer omfanget af den periode, hvori tilbudsgiveren er bundet af sin viljeserklæring.

Reglerne om acceptfrist har ikke kun til formål at skabe klarhed over, hvor længe modtageren kan acceptere tilbuddet, men skal omvendt også sikre, at tilbudsgiveren ikke er bundet af sit tilbud i en urimelig lang periode.

Acceptfristen kan enten være fastsat af tilbudsgiveren eller følge af loven (den legale acceptfrist).

2.4.2 Fastsat acceptfrist

Det følger af aftalelovens § 2, at "*Har tilbudsgiveren fastsat en frist for antagelse af tilbuddet, må antagende svar være kommet frem til ham inden fristens udløb*".

Det er således klart, at hvis tilbudsgiveren har fastsat en bestemt frist for accept af tilbuddet, er tilbudsgiveren alene bundet af sit tilbud frem til acceptfristens udløb. Hvis tilbuddet ikke accepteres (eller afslås) inden acceptfristens udløb, er tilbudsgiveren ikke længere bundet af sin viljeserklæring. Det er vigtigt her at bemærke, at accepten "blot" skal være kommet frem til tilbudsgiver inden for fristen og ikke nødvendigvis være kommet til dennes kundskab.

Aftalelovens § 2, stk. 2 præciserer, hvordan acceptfristen skal beregnes.

2.4.3 Legal acceptfrist

Hvis tilbudsgiveren ikke har fastsat en acceptfrist, afgøres længden af acceptfristen efter den legale acceptfrist, der følger af aftalelovens § 3. Bestemmelsen sonderer mellem situationer, hvor tilbudsmodtageren er henholdsvis "fraværende" og "nærværende".

2.4.3.1 Den legale acceptfrist for en fraværende modtager - aftalelovens § 3, stk. 1

Aftalelovens § 3, stk. 1 vedrører acceptfristen for tilbud til en fraværende modtager, dvs. en modtager som tilbudsgiver ikke har simultan kontakt med, f.eks.

over telefonen eller ved fysisk at være i samme lokale som denne. Det kan anføres, at "*selve acceptfristen beregnes som tilbuddets planmæssige befordringstid + modtagerens betænkningstid + acceptens planmæssige befordringstid, tilsammen 'den legale acceptfrist'.*"⁵

Efter aftalelovens § 3, stk. 1, fastsættes den **legale acceptfrist** til en fraværende tilbudsmotager konkret og under hensyntagen til indholdet af det foreliggende tilbud. Det indebærer, at acceptfristen må antages at være længere, når tilbuddet vedrører et kompliceret retsforhold, end i aftalesituationer, hvor det umiddelbart er enkelt for tilbudsmotageren at forholde sig til, hvorvidt han ønsker at acceptere tilbuddet eller ej. Denne forskel er begrundet i, at et mere kompliceret aftaleforhold normalt kræver nærmere undersøgelser eller lignende for tilbudsmotageren, før han kan danne sig klarhed over, om tilbuddet accepteres eller afslås.

Af momenter som indgår ved fastlæggelsen af den legale acceptfrist, kan, udover kompleksiteten, bl.a. nævnes parternes status og forhold og transaktionens værdi. For eksempel må et tilbud om køb/salg af en brugt billig cykel antages at have en væsentlig kortere acceptfrist end køb/salg af en dyr bil.

2.4.3.2 Den legale acceptfrist for en nærværende modtager - aftalelovens § 3, stk. 2

Det følger af aftalelovens § 3, stk. 2, at når der afgives et mundtligt tilbud, må dette accepteres straks. Det indebærer således, at tilbuddet bortfalder, hvis det ikke accepteres straks.

Tilbudsgiveren kan naturligvis vælge at indrømme en acceptfrist, også selv om tilbuddet afgives mundtligt til en nærværende person. I så fald er tilbudsgiveren bundet af sit tilbud frem til udløbet af acceptfristen.

⁵Jf. Andersen, Lennart Lynge, Madsen, Palle Bo: "*Aftaler og Mellemmænd*", 7. udgave (2017), Forlaget Thomson, side 61.

⁶Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "*Lærebog i Aftaleret*", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 37.

2.4.3.3 Forespørgsel - aftalelovens § 8

I visse tilfælde udformer tilbudsgiver sit tilbud på en sådan måde, at det er tidsubegrænset, f.eks. ved at angive, at man anser modtager for at være bundet ved passivitet, hvilket ikke har bindende virkning for modtager. Det vil betyde, at tilbudsgiver i teorien vil være bundet af sit tilbud for altid. Aftaleloven § 8 giver dog en sådan tilbudsgiver en mulighed for at "komme ud" af sit tilbud ved efterfølgende at forespørge modtageren, om denne vil tage imod tilbuddet. Hvis modtager da ikke accepterer, vil tilbuddet bortfalde, hvorimod der vil være indgået en aftale, hvis modtageren accepterer.⁷

2.4.4 For sen accept

2.4.4.1 Generelt

Hvis en accept fremkommer efter udløbet af acceptfristen, er tilbudsgiveren som hovedregel ikke (længere) bundet af tilbuddet. Det følger dog af aftalelovens § 4, stk. 1, at en for sen afgivet accept betragtes som et nyt tilbud fra modtageren (acceptanten). Dette nye tilbud kan den oprindelige tilbudsgiver herefter vælge at acceptere, hvis han fortsat ønsker at indgå i aftaleforholdet.⁸

EKSEMPEL: For sen accept

Hvis A fremsender tilbud til B om salg af en industristøvsuger til kr. 3.500, der kan tiltrædes af modtageren inden den 1. maj 2011, og han først accepterer tilbuddet den 5. maj 2011, er tilbudsgiveren ikke længere bundet af sit tilbud, da acceptfristen er udløbet.

Modtagerens sene accept indeholder dog en tilkendegivelse af, at han er interesseret i at indgå en aftale på de vilkår, den oprindelige tilbudsgiver fremsatte. Derfor betragtes den sene accept fra modtageren som et nyt tilbud. Den oprindelige tilbudsgiver kan herefter vælge at acceptere eller afslå tilbuddet.

⁷ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 44-45.

⁸ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 38.

Det er vigtigt at understrege, at den oprindelige tilbudsgiver ikke er forpligtet til at tiltræde det nye tilbud og således blot kan afslå dette, hvis han ikke længere ønsker at indgå i et aftaleforhold på de anførte vilkår. Sidstnævnte situation kan eksempelvis forekomme, hvis den oprindelige tilbudsgiver efter acceptfristens udløb har valgt at sælge den tilbudte vare til anden side.

Acceptfristen for det nye tilbud, der opstår ved modtagerens for sene accept, må antages at følge udgangspunktet for acceptfristens længde i overensstemmelse med aftalelovens §§ 2 og 3.

2.4.5 Undtagelse - aftalelovens § 4, stk. 2

Det er væsentligt at bemærke, at aftalelovens § 4, stk. 2, indeholder en undtagelse til udgangspunktet i § 4, stk. 1 ovenfor, hvorefter den oprindelige tilbudsgiver ikke er bundet af sit tilbud, når modtageren afgiver sin accept for sent.

Det følger således af aftalelovens § 4, stk. 2, at hvis modtageren af et tilbud har en berettiget forventning om, at en accept af tilbuddet er afgivet rettidigt, og tilbudsgiveren må indse dette, er tilbudsgiveren forpligtet til **uden ugrundet ophold** at meddele modtageren, at han ikke (længere) vil være bundet af sit tilbud som følge af modtagerens for sene accept.

Undlader tilbudsgiveren uden ugrundet ophold at give meddelelse herom, vil han være bundet af aftalen.

2.5 UOVERENSSTEMMENDE ACCEPT

2.5.1 Generelt

Af aftalelovens § 6 følger, at "*svar, som går ud på, at tilbud antages, men som på grund af tillæg, indskrænkninger eller forbehold ikke stemmer med tilbuddet, anses som afslag i forbindelse med nyt tilbud*", hvilket udgør en såkaldt **uoverensstemmende accept**.

Retsvirkningen af et afslag følger af aftalelovens § 5. Se nærmere herom under afsnit 2.6 nedenfor.

2.5.2 Vurderingen af uoverensstemmende accept

Det er vigtigt at holde sig for øje, at ikke enhver tilføjelse til et ellers accepteret tilbud bevirker, at der foreligger en uoverensstemmende accept.

EKSEMPEL: Uoverensstemmende accept

Hvis A giver et tilbud til B, hvorefter B kan købe A's bil for kr. 250.000, og B accepterer dette tilbud, men samtidig anfører, at købesummen er kr. 200.000, foreligger der en uoverensstemmende accept fra B's side. A vil naturligvis ikke være bundet af dette tilbud, da det er åbenlyst, at B alene accepterer tilbuddet mod at betale en lavere købesum, end A fremsatte tilbud om. Tilsvarende ville gælde, hvis B f.eks. anførte, at A skulle udskifte hjulene inden overdragelsen.

B har ved den uoverensstemmende accept givet afslag på A's tilbud. A kan imidlertid vælge at betragte B's viljeserklæring som et nyt tilbud, hvorefter der kan indgås aftale om køb af bilen ved B's betaling af kr. 200.000.

EKSEMPEL: Ikke-uoverensstemmende accept

Hvis A som i eksemplet ovenfor fremsætter tilbud til B om køb af A's bil for kr. 250.000, og B accepterer dette tilbud med en tilføjelse om, at købelovens bestemmelser finder anvendelse ved aftaleindgåelsen, er situationen en anden.

Den accepterende part kan ikke uden videre acceptere et tilbud og samtidig kræve andre vilkår for aftalen, end de der fulgte tilbuddet. Hvis aftalen imidlertid ikke indeholder særlige vilkår, vil købelovens bestemmelser finde anvendelse ved udfyldningen og fortolkningen af aftalen. I denne situation er aftalegrundlaget dermed det samme, uanset om B blot accepterer handlen til kr. 250.000, eller om han ved sin accept tilføjer, at købelovens bestemmelser finder anvendelse i aftaleforholdet. Der foreligger derfor ingen uoverensstemmende accept, og A vil være bundet ved sit tilbud, ligesom B tilsvarende er bundet af sin accept.

Vurderingen af, hvorvidt der foreligger en uoverensstemmende accept eller ej, er i mange situationer åbenbar og giver i de fleste tilfælde ikke anledning til tvivlsspørgsmål. I nogle situationer er det dog ikke altid åbenbart, hvorvidt der

foreligger en uoverensstemmende accept. I tvivlssituationer vil det bero på en vurdering af parternes retsstilling, herunder en konkret fortolkning af de omstændigheder, der ligger til grund for henholdsvis tilbuddet og accepten.

2.5.3 Undtagelse - aftalelovens § 6, stk. 2

En uoverensstemmende accept er (som beskrevet ovenfor) at betragte som et nyt tilbud og er derfor i udgangspunktet ikke bindende for den oprindelige tilbudsgiver. Hertil gælder dog en væsentlig undtagelse, som også er en undtagelse til det generelle princip under dansk aftaleret, at man ikke kan bindes ved passivitet.

Det følger af aftalelovens § 6, stk. 2, at hvis tilbudsgiveren ved modtagelse af den uoverensstemmende accept må indse, at afgiveren går ud fra, at accepten er i overensstemmelse med det fremsatte tilbud, skal den oprindelige tilbudsgiver uden ugrundet ophold meddele, hvis han ikke ønsker at acceptere aftalen.

Hvis tilbudsgiveren ikke giver meddelelse herom, eller meddelelsen ikke sker uden ugrundet ophold, vil tilbudsgiveren blive bundet af aftalen med det indhold, der følger af modtagerens uoverensstemmende accept.

Hvis en tilbudsgiver bliver bundet af en uoverensstemmende accept som følge af manglende meddelelse uden ugrundet ophold efter aftalelovens § 6, stk. 2, er tilbudsgiveren bundet af indholdet i den uoverensstemmende accept fra modtageren.⁹

2.6 TILBAGEKALDELSE AF ET TILBUD ELLER EN ACCEPT

Et løfte er bindende for afgiveren, når det kommer til modtagerens kundskab. Det er dog i et vist omfang muligt at tilbagekalde et tilbud.

2.6.1 Den almindelige tilbagekaldelsesregel

Tilbud og accepter kan i medfør af aftalelovens § 7 **tilbagekaldes**, hvis tilbagekaldelsen *kommer frem* til tilbudsmottageren "inden" eller senest "samtidig med", at han får kundskab om løftet. Se nærmere om tidspunktet for kendskab ovenfor under afsnit 2.1.

⁹Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "Lærebog i Aftaleret", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 41.

EKSEMPEL: Tilbud på nyt køkken fremsendt med post

Hvis A fremsender et tilbud på et nyt køkken til B med alm. post, og B åbner og læser brevet med tilbuddet den 1. juni 2011 kl. 12:00, kan tilbuddet alene tilbagekaldes, såfremt A giver B meddelelse om tilbagekaldelsen senest den 1. juni 2011 kl. 12:00. Tilbagekaldelse af et tilbud kan f.eks. ske ved fremsendelse af en e-mail, en telefax, ved en opringning eller lignende.

Afsenderen af en tilbagekaldelse bærer risikoen for, at tilbagekaldelsen forsinkes eller ikke kommer frem, f.eks. fordi der opstår forsinkelse i postgangen, eller tilbagekaldelsen går tabt i posten og dermed ikke kommer frem. Afsenderen bærer således bevisbyrden for, at tilbagekaldelsen er kommet frem til modtageren.

2.6.2 "Re integra"-reglen

Selv om et løfte er kommet til modtagerens kundskab, kan det i medfør af aftalelovens § 39, 2. pkt. - den såkaldte "**re integra**"-regel - i helt særlige tilfælde tilbagekaldes, hvis følgende to kumulative betingelser er opfyldt:

- Løftet har ikke virket **bestemmende** for modtageren, herunder f.eks. ved at tilbudsmodtageren har handlet eller disponeret i tiltro til tilbuddet.
- Den part, der ønsker at tilbagekalde sit løfte, skal handle meget hurtigt.

Efter retspraksis finder § 39, 2. pkt., især anvendelse i forbrugeraftaler, mens der udvises tilbageholdenhed med at lade reglen finde anvendelse i aftaler mellem kommercielle parter.¹⁰

Retsvirkningen af en anvendelse af "re integra"-reglen er, at løftet bortfalder.

2.7 AFSLAG

Et afslag på et tilbud har karakter af et påbud og er dermed en viljeserklæring, som er bindende for afgiveren.

Dette indebærer, at når modtageren har givet afslag på et tilbud, er han bundet af denne viljeserklæring, uanset om afslaget er givet inden acceptfristens udløb

¹⁰ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "*Lærebog i Aftaleret*", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 46-47. Om reglens anvendelse (eller mangel på samme) se bl.a. UfR 1995.243 V, hvor en bilkøber ikke fik lov til at træde tilbage fra et bilkøb, selvom købet af det cafeteria, som bilen skulle bruges til, faldt til jorden dagen efter bilkøbet, og bilen derfor ikke havde noget formål.

eller ej. Modtageren kan således ikke senere ombestemme sig og acceptere tilbuddet. Dette gælder også, selv om den efterfølgende accept afgives inden den fastsatte acceptfrist. Denne retsstilling følger af aftalelovens § 5.

Det er væsentligt at holde sig for øje, at et afslag på et tilbud må ses som en definitiv beslutning, som afslagsgiveren ikke kan omgøre. Hensynet bag dette udgangspunkt er naturligvis at give tilbudsgiveren mulighed for at kontrahere til anden side, når tilbudsmotageren har afgivet sin viljeserklæring.

2.8 ANDRE TYPER AFTALEINDGÅELSER

2.8.1 Standardaftaler

Der opstår ikke sjældent i kommercielle aftaler uenighed mellem aftalparter om, hvorvidt den ene eller den andens standardvilkår er gældende for deres aftale. Dette skyldes, at sådanne vilkår ofte vil blive sendt frem og tilbage, uden at parterne tager sig tid til at læse disse vilkår, eller fordi de er trykt på bagsiden af en ordrebekræftelse.

Uenigheden om, hvorvidt et sæt standardvilkår er aftalt, kan i nogle tilfælde løses ved at anse aftalen for ikke-indgået efter aftalelovens § 6.

Såfremt standardvilkårene er af afgørende betydning for aftalen, kan tilbudsmotagers accept henvisende til tilbudsmotagerens egne standardvilkår være at betragte som en **uoverensstemmende accept**. Aftalen er derfor slet ikke indgået i første omgang.¹¹

DOM: I U.2004.1490/2H blev en accept, der henviste til standardvilkår, hvori der var en voldgiftsklausul (voldgift er en privat udenretlig tvistløsningsmekanisme, der udelukker de almindelige domstole), anset som en uoverensstemmende accept, idet voldgiftsklausulen var så væsentlig, at aftalen ikke kunne anses som værende indgået.

¹¹ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "Lærebog i Aftaleret", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 54.

Hvis opfyldelsen af aftalen allerede har fundet sted, eller begge parter i øvrigt har en interesse i at fastholde aftalen, fører denne model imidlertid til en utilfredsstillende løsning. I sådanne tilfælde må aftalen som sådan anses for indgået, og spørgsmålet om et bestemt sæt standardvilkår må anses for vedtaget som en del af aftalen, må afgøres separat.

Vurderingen af, om et sæt standardvilkår er vedtaget, afhænger i første omgang af indholdet af vilkårene, og om de kan betegnes som urimelige i det konkrete aftaleforhold. Derudover afhænger vurderingen af en række momenter, der kan påvirke tærsklen for vedtagelse.¹²

Momenterne kan vurderes ved en række spørgsmål:

- Hvordan er sættet af standardvilkårene refereret til? I selve hovedaftalen eller blot ved henvisning til at finde dem på løftemodtagers hjemmeside?
- Er standardvilkår sædvanligt i den pågældende branche?
- Kan man betragte standardvilkårene som "Agreed documents"? Altså anerkendte standardvilkår forhandlet af repræsentanter fra begge sider i en branche.
- Er vilkår, der har et usædvanligt, overraskende eller særligt byrdefuldt indhold, blevet gjort særligt synlige med fed skrift, farvemarkering el. lign.?
- Hvem er parterne? To erhvervsdrivende eller en erhvervsdrivende og en forbruger?

Den situation hvor to aftaleparter begge vedlægger hver deres standardaftalevilkår, og hvor der er uenighed mellem parterne om, hvilke standardaftalevilkår der er gældende, kaldes "**The battle of forms**". Det er ikke endeligt afklaret i praksis, hvordan en sådan konflikt løses, men det beror bl.a. på betragtninger om passivitet og rimelighed.¹³

¹² Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "*Lærebog i Aftaleret*", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 54-56.

¹³ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "*Lærebog i Aftaleret*", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 57-58.

2.8.2 Passivitet/adfærd

Udgangspunktet i dansk ret er, at aftaleparter ikke kan forpligtes ved passivitet. Man kan altså ikke binde en modpart ved f.eks. at skrive i et tilbud eller en ordrebekræftelse, at man anser modparten bundet, såfremt man ikke hører andet.

Der findes imidlertid visse undtagelser i aftalelovens §§ 4, stk. 2, 6 stk. 2 og 9. Aftaleloven gør derudover ikke udtømmende op med retsvirkningerne af passivitet, og der kan således ske aftalebinding ved passivitet ud over dennes bestemmelser.¹⁴

Hvorvidt der kan opstå aftalebinding ved passivitet afhænger overordnet set af, om man kan anse det for rimeligt, at en part har kunne anse en aftale indgået, eksempelvis hvis en part sender en ordrebekræftelse, efter han med rimelighed har kunnet tro, at en aftale var indgået. Hvis modparten herefter ikke reagerer (forholder sig passivt) på ordrebekræftelsen, så kan aftalen i visse tilfælde alligevel anses for indgået, selvom den formelt set ikke fulgte de almindelige regler for aftaleindgåelse.¹⁵

Følgende momenter kan spille ind ved vurdering af, hvorvidt der er indgået aftale ved passivitet:

- Har parterne tidligere handlet med hinanden på denne måde? Har der udviklet sig en praksis imellem dem?
- Hvilke type parter er der tale om? (erhvervsdrivende eller forbrugere)
- Hvor lang tid er modparten passiv over for en meddelelse, som man må antage, at den anden part har lagt til grund og derfor betragter aftalen for værende indgået?
- Hvem udviser passivitet? Parten, som har taget initiativ til kontraktforhandlinger, eller den, som er blevet kontaktet af tilbudsgiver?

¹⁴ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 59f.

¹⁵ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 60.

3. FORTOLKNING

3.1 INDLEDNING

Som det er beskrevet ovenfor, fastlægger en aftale den bindende retsstilling mellem aftalens parter, dvs. et såkaldt partsbestemt retsgrundlag.

Hvis der mellem parterne opstår tvivl eller uenighed om, hvad der er aftalt, eller hvis der i aftalen er forhold, som parterne ikke har taget stilling til, er det nødvendigt at have redskaber til at kunne fastlægge retsstillingen i sådanne situationer.

Da det er udgangspunktet, at parternes aftale fortsat skal udgøre retsgrundlaget mellem parterne, benytter man i tvivlssituationer aftalefortolkning og udfyldning til at få klarlagt aftalens nærmere indhold, enten hvis der er uenighed om forståelsen af aftaleindholdet, eller aftalen ikke tager stilling til en foreliggende situation.¹⁶

3.2 SONDRINGEN MELLEM AFTALEFORTOLKNING OG UDFYLDNING

Der er forskel på, hvornår man anvender fortolkning og/eller udfyldning af et aftalegrundlag.

3.2.1 Fortolkning

Fortolkning anvendes, når et ord eller et vilkår i en aftale er uklart eller tvetydigt. Man benytter således fortolkning, når der i aftalen er taget stilling til forholdet, men der mellem parterne er tvivl om, hvordan det pågældende aftalevilkår skal forstås.

3.2.2 Udfyldning

Udfyldning anvendes, når parterne ikke i aftalen har taget stilling til et forhold.¹⁷ Hvis aftalen f.eks. udvikler sig på en anden måde end forudsat, kan der opstå en

¹⁶ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 68.

¹⁷ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 66.

uventet situation i aftaleforholdet, som parterne ikke har taget stilling til i aftalen. Man må i sådanne tilfælde foretage en udfyldning af aftalen, således at det pågældende forhold og dermed retsstillingen fastlægges mellem parterne.

Hvis en *fortolkning* støttes på branchekutymer og lignende, så får denne ofte karakter af egentlig udfyldning.¹⁸

3.3 FORTOLKNINGSMETODER

Fortolkningslæren kan opdeles på mange forskellige måder i forhold til de enkelte fortolkningsmetoder. Lærebogen beskriver dog følgende tre overordnede fortolkningsmetoder:

1) **Subjektiv fortolkning**

Aftalefortolkning der bygger på overvejelser om aftaleparternes psykologiske forhold på aftaletidspunktet.

2) **Objektiv fortolkning**

Tekst- og ordlydsfortolkning og hermed fortolkning knyttet til aftalens udtryk udadtil.

3) **Normativ fortolkning**

Fortolkning der knytter sig til baggrundsretten, eller det, der i øvrigt må anses som en sædvanlig god aftaleregulering af det omtvistede forhold.

Der hersker ikke enighed om, hvordan de grundlæggende fortolkningsprincipper indbyrdes forholder sig til hinanden.¹⁹ Nogle forfattere har således anført, at subjektiv fortolkning har **forrang** i forhold til øvrige fortolkningsmetoder, da princippet om aftalefrihed medfører, at parternes fælles subjektive vilje skal tillægges afgørende vægt, når aftaleindholdet skal fastlægges.²⁰

¹⁸ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "*Lærebog i Aftaleret*", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 86.

¹⁹ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "*Lærebog i Aftaleret*", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 71.

²⁰ Jf. Andersen, Mads Bryde: "*Grundlæggende aftaleret*", 4. udgave (2013), Gjellerup, side 313.

Det er dog antaget i lærebogen, at aftalefortolkning ikke kan være enten ren subjektiv, ren objektiv eller ren normativ, idet de alle vil kunne spille ind med mere eller mindre vægt.²¹

3.3.1 Subjektiv fortolkning

Subjektiv fortolkning indebærer, at aftalen fortolkes i overensstemmelse med parternes fælles opfattelse af et givent forhold eller vilkår. Aftalen fortolkes med andre ord således, at indholdet stemmer overens med den forståelse, som parterne ønsker/ønskede, at aftalen tillægges.²²

Formålsfortolkning er en slags subjektiv fortolkningsmetode, der støttes på mere overordnede overvejelser om parternes bevæggrunde bag udformningen af deres bindende aftale.²³

Ofte er det ikke oplysninger om aftaleparternes faktiske subjektive forhold, der bliver lagt til grund, men derimod en bedømmelse af, hvad en part burde have forstået ved en given formulering.²⁴

Den subjektive fortolkning kan imidlertid kun benyttes, hvis aftaleparterne har en fælles opfattelse af, hvordan det pågældende forhold eller vilkår skal forstås.

Hvis der mellem parterne har været forskellige forståelser af et forhold eller vilkår, foreligger der ikke en fælles vilje om forståelsen af aftaleindholdet, som kan lægges til grund ved fortolkningen af aftalen.

I disse situationer er det derfor nødvendigt at sammenholde med andre fortolkningsmetoder.

3.3.2 Objektiv fortolkning

Objektiv fortolkning, som også dækker over **ordlydsfortolkning**, indebærer, at uoverensstemmelser om aftaleindholdet fortolkes i overensstemmelse med en

²¹ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 72.

²² Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 74.

²³ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 75.

²⁴ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 77.

naturlig sproglig forståelse af aftalevilkåret.²⁵ Aftaleteksten tillægges den betydning, som den pågældende formulering sædvanligvis må anses at have i den omhandlede sammenhæng. Generelt har det væsentlig betydning for fortolkningen, hvem aftaleparterne er, hvilken type aftale der er tale om samt omstændighederne i øvrigt.²⁶

I visse tilfælde vil der være uoverensstemmelse mellem flere forskellige vilkår i samme aftale. I sådanne tilfælde kan **specialitetsprincippet** bringes i spil. Dette er en slags objektiv fortolkning, som medfører, at indbyrdes uoverensstemmelse mellem aftalens vilkår løses, ved at der gives det specielle vilkår forrang frem for aftalens almindelige vilkår.²⁷

3.3.2.1 Koncipistreglen

Koncipistreglen er et udbredt fortolkningsprincip og påberåbes ofte inden for aftalefortolkning.

Koncipistreglen indebærer, at en uklarhed i aftalen fortolkes *mod* affatteren, dvs. den, der har forfattet aftalen (koncipisten). Koncipistreglen kan således tages som udtryk for, at man har fundet, at koncipisten er nærmest til at bære risikoen for eventuelle uklarheder i aftalen.²⁸

EKSEMPEL: Koncipisten

A har forfattet en aftale indgået med B. Efter aftaleindgåelsen viser det sig, at der er en uklarhed i aftalen, der skaber uenighed mellem parterne om forståelsen af aftaleindholdet. Hvis koncipistreglen anvendes til at løse parternes uenighed, medfører det, at uklarheden fortolkes til fordel for B, der ikke har forfattet aftaleindholdet. Risikoen for uklarheden kommer således A til skade.

Resultatet kan umiddelbart forekomme urimeligt over for koncipisten A. Når koncipistreglen alligevel anvendes, må det ses i lyset af, at A netop

²⁵ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "Lærebog i Aftaleret", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 79.

²⁶ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "Lærebog i Aftaleret", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 80.

²⁷ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "Lærebog i Aftaleret", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 81.

²⁸ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "Lærebog i Aftaleret", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 81.

som koncipist har haft mulighed for at tage højde for eventuelle uklarheder i aftaleindholdet, og det er således samtidig en påmindelse til koncipisten om, at aftalen bør forfattes så klart og præcist som muligt for at undgå uklarheder.²⁹

Koncipistreglen finder ligeledes anvendelse i situationer, hvor en tredjemand har forfattet aftalen på vegne af en af parterne. Det gælder f.eks. situationer, hvor en af parternes advokat, brancheorganisation eller lignende har forfattet aftalen.

3.3.2.1.1 Standardvilkår

Kontrollen og indsigten i standardvilkår medfører, at den part, som har konciperet disse vilkår som oftest pålægges risikoen for uklarheder.³⁰

3.3.2.1.2 Standardvilkår i forbrugeraftaler - Aftalelovens § 38 b

I aftalelovens § 38 b, stk. 1, er der medtaget en eksplicit bestemmelse om anvendelse af koncipistreglen i forbrugeraftaler. Efter bestemmelsen skal koncipistreglen anvendes i disse aftaler, når to betingelser er opfyldt:

- Der skal foreligge tvivl om forståelsen af et eller flere aftalevilkår, og
- Det/de omstridte aftalevilkår må ikke have været genstand for forhandling mellem de to parter.

Når disse betingelser er opfyldt, bevirker koncipistreglen, at uklarheder i aftaleindholdet skal fortolkes til gunst (fordel) for forbrugeren.

En aftale har ikke været forhandlet, når en forbruger ikke har haft mulighed for at påvirke aftalen. Der tænkes navnlig på **standardaftaler**, hvor forbrugeren ikke har været med til at forhandle aftalen.

3.3.2.1.3 Ansvarsfraskrivelser

Ansvarsfraskrivelser indebærer, at en af aftaleparterne i aftalen fraskriver sig ansvaret for visse forhold. Sådanne ansvarsfraskrivelser fortolkes i praksis imod

²⁹ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "Lærebog i Aftaleret", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 81.

³⁰ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "Lærebog i Aftaleret", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 81.

koncipisten. Det vil sige den aftalepart, der har udfærdiget ansvarsfraskrivelsen, som sædvanligvis også vil være den, som er begunstiget under den.

Hvis ansvarsfraskrivelsen er vidtgående, øges kravene til koncipisten, der i så fald får en forpligtelse til at gøre den anden aftalepart tydeligt opmærksom på ansvarsfraskrivelsens indhold. I modsat fald kan ansvarsfraskrivelsen ikke gøres gældende.³¹

3.3.2.2 Indskrænkende og udvidende fortolkning

I aftaleretten suppleres aftalefortolkning af en række begreber fra den almindelige fortolkningslære, der også benyttes ved fortolkning af lovregler. Dette gælder bl.a. **indskrænkende og udvidende fortolkning**.

Indskrænkende fortolkning betyder, at man begrænser indholdet af et forhold eller vilkår i parternes aftale, således at retsvirkningen af dette forhold eller vilkår indskrænkes i forhold til, hvad der ville følge af en almindelig ordlydsfortolkning. Udvidende fortolkning, også kaldet analogislutning, betyder omvendt, at man fortolker andet og mere ind i et forhold eller aftalevilkår, end hvad der ville følge af en almindelig ordlydsfortolkning. Anvendelsen af disse principper vil ofte være afstedkommet af ydre påvirkninger og omstændighederne, f.eks. hvis man skal fortolke på nogle byrdefulde ensidige standardvilkår, hvor de byrdefulde vilkår ofte vil blive fortolket indskrænkende.³²

3.3.2.3 Minimumsreglen

Minimumsreglen er nært beslægtet med den indskrænkende fortolkning. Reglen indebærer, at hvis der i aftalen er en uklarhed, som påfører en af aftaleparterne en særlig forpligtelse, skal uklarheden fortolkes således, at den er mindst byrdefuld for den aftalepart, der rammes af det uklare vilkår.³³

³¹ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 83.

³² Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 82-84.

³³ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 83.

3.3.3 Normativ fortolkning

3.3.3.1 Generelt om normativ fortolkning

Normativ fortolkning dækker over, at man søger at fortolke aftalevilkår i overensstemmelse med deklaratoriske lovregler og/eller baggrundsretten i øvrigt.

Hvis der eksisterer deklaratoriske lovbestemmelser for en given aftaletype eller aftalevilkår, så vil disse ofte kunne skabe en formodning for et bestemt fortolkningsresultat, dvs. at aftalen/vilkåret skal fortolkes, så resultatet i et eller andet omfang er i overensstemmelse med den deklaratoriske lovbestemmelse.³⁴ Tilsvarende vil man i de tilfælde, hvor indholdet af aftalen er stik modsat en deklaratoriske lovbestemmelsen, desuden stille krav om klarhed eller udtrykkelig vedtagelse for at anse det deklaratoriske udgangspunkt for fraveget.

Brug af sædvanlig eller almindelig kontraheringspraksis er også et udtryk for normativ fortolkning. Principper som loyal adfærd, god tro, redelighed og andre almindeligelige retsgrundsætninger kan ligeledes ligge til grund for normativ fortolkning.³⁵ Normativ fortolkning finder typisk særlig anvendelse på længerevarende kontraktforhold.

3.3.3.2 Grænserne for den normative fortolkning

Det kan være problematisk, hvis den normative fortolkning strækkes så vidt, at det bliver vanskeligt at skelne mellem fortolkningen og aftalekorrektion efter ugyldighedsreglerne. I disse tilfælde udgør den samlede fortolkning en helhedsbedømmelse af den kontraktretlige relation imellem aftalens parter.³⁶ Det kan således indvendes, at fortolkning kun bør bruges i det omfang, at fortolkningen ligger inden for det, som man med rimelighed kan sige, ligger inden for det aftalegrundlag, som parterne har vedtaget.

Et godt eksempel på den flydende grænse er dommen U2000.656 H (Sebastian).

³⁴ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 84.

³⁵ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 86-87.

³⁶ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 88.

DOM: Den kendte komponist Sebastian havde komponeret musik til en ballet mod et forskudshonorar på kr. 100.000, hvorefter han yderligere skulle aflønnes efter hver opført ballet. Balletten blev imidlertid ikke opført, da koreografen meldte fra. Sebastian krævede herefter, at aftalen blev suppleret med et vilkår om et højere forskudshonorar, da han ikke som forventet modtog ekstrabetalingen, da balletten ikke blev opført, som det var forudsat af parterne ved aftaleindgåelsen.

Højesteret fandt, at Sebastian hypotetisk set måtte antages at ville have betinget sig et højere forskudshonorar ved aftaleindgåelsen, hvis han havde kendt muligheden for, at balletten ikke ville blive opført. Forudsætningen for, at Sebastian ville komponere musikken til det fastsatte forskudshonorar, var netop udsigten til at få yderligere indtjening, hver gang balletten blev opført. Da forudsætningen for aftalen svigtede ved den manglende opførelse af balletten, udfyldte Højesteret aftalen i overensstemmelse med, hvad parterne formodes at ville være nået frem til i et hypotetisk tilfælde, hvor de foreliggende omstændigheder havde været kendt. Sebastian blev herefter tilkendt yderligere kr. 200.000 i forskudshonorar.

Ifølge lærebogen er denne dom et godt eksempel på, at fortolkningen synes strakt for vidt, og hvor resultatet i stedet burde være nået under anvendelse af ugyldighedsreglerne.³⁷

³⁷ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 89.

4. UGYLDIGHED

4.1 GENERELT

Som det fremgår af de forudgående afsnit, er udgangspunktet i dansk ret, at såvel mundtlige som skriftlige aftaler er bindende, og en aftale får dermed retsvirkning efter sit indhold. Det følger imidlertid af ugyldighedslæren at en aftale, der i sit udgangspunkt er bindende for aftaleparterne i visse situationer alligevel helt eller delvist kan erklæres **ugyldig**. Som eksempel på en sådan situation kan nævnes en aftale, hvor hele aftaleindholdet, eller et eller flere aftalevilkår i aftalen, er åbenlyst urimeligt at påtvinge en af aftaleparterne.

Der indgås hver dag et stort antal aftaler, og ud fra hensynet til at parterne som udgangspunkt skal kunne støtte ret på, at disse aftaler er bindende, kræver det hjemmel at statuere ugyldighed. Dette gælder, uanset om det er hele aftalen eller blot et eller flere aftalevilkår, som rammes af ugyldighed.

Hjemmel til at statuere en aftale ugyldig følger oftest af lov, se f.eks. aftalelovens kapitel III. En hjemmel til at statuere ugyldighed kan dog også følge af uskrevne retsgrundsætninger. Som eksempel på en sådan uskrevne retsgrundsætning kan nævnes forudsætningslæren.

Ugyldighedslæren vil ofte have en nær sammenhæng med læren om aftaleindgåelse og aftalefortolkning, da der i mange tilfælde vil være en glidende overgang mellem det aftalegrundlag, domstolene opretholder, f.eks. ved brug af aftalefortolkning eller udfyldning, og hvilke aftalegrundlag der helt eller delvist tilsidesættes på grund af ugyldighed.³⁸

Ved uklarheder vil man i en aftale oftest i første omgang søge uenigheden mellem aftaleparterne løst ved at anlægge en fortolkning af aftalen, hvorved denne kan opretholdes. Hvis det ikke er muligt, kan alternativet være det mere byrdefulde skridt at erklære aftalen eller det enkelte aftalevilkår ugyldigt.

³⁸ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 91-92.

EKSAMENSTIP:

Der er ikke en fast regel, der bestemmer, i hvilken rækkefølge man skal behandle spørgsmål om henholdsvis aftaleindgåelse, fortolkning og ugyldighed. Dog vil det oftest være hensigtsmæssigt at starte med at vurdere, om der er indgået en bindende aftale, og i bekræftende fald forsøge at løse parternes uoverensstemmelser ved aftalefortolkning eller udfyldning med henblik på, at aftalen kan opretholdes. Hvis det ikke er muligt, må det efter læren om ugyldighed vurderes, om aftalen helt eller delvist skal tilsidesættes som ugyldig.

Man bør nok i videst muligt omfang tilstræbe en løsning af parternes uoverensstemmelser, hvorefter aftalen kan opretholdes, da det i henhold til udgangspunktet om aftalefrihed forekommer byrdefuldt (for den ene part) at erklære en aftale ugyldig. Anvendelsen af ugyldighedsreglerne må reserveres til klare undtagelsestilfælde.³⁹

4.1.1 Typer af ugyldighed

Ugyldighed kan overordnet skyldes:

- **tilblivelsesmangler**, dvs. at aftalen er ugyldig på grund af forhold i forbindelse med aftaleindgåelsen, f.eks. fordi et løfte er fremkaldt ved svig eller lignende
- **indholdsmangler**, dvs. at aftalen er ugyldig som følge af aftalens indhold, der f.eks. kan være i strid med aftalelovens § 36

4.1.2 Stærke og svage ugyldighedsgrunde

Ved ugyldighed skelner man mellem **stærke og svage ugyldighedsgrunde**. Sondringen har relevans ved ugyldighed, som relaterer sig til omstændighederne i forbindelse med løftets afgivelse. Forskellen mellem stærke og svage ugyldighedsgrunde har betydning for, hvorvidt ugyldigheden kan gøres gældende overfor en **godtroende løftemodtager**. Hvis løftemodtageren var i god tro om

³⁹ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "Lærebog i Aftaleret", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 94.

omstændigheder, som kan føre til ugyldighed efter en af de *svage* ugyldighedsgrunde, vil løfteafgiveren ikke kunne gøre ugyldigheden gældende overfor løftemodtageren. Dette kunne f.eks. være tilfældet, hvis en anden end løftemodtageren svigagtigt har fået løfteafgiveren til at afgive løftet - uden at løftemodtageren kender (eller burde kende) hertil. Løftemodtager skal have været i god tro på det tidspunkt, hvor løftet kom til løftemodtagers *kundskab*. Er der tale om en *stærk* ugyldighedsgrund, vil ugyldigheden derimod kunne gøres gældende over for løftemodtageren, uanset om denne var i god eller ond tro ved løftets fremsættelse.⁴⁰

4.2 UGYLDIGHEDSGRUNDE

4.2.1 Svig

En aftale er ugyldig, hvis den er fremkaldt ved **svig**, jf. aftalelovens § 30. Svig er en svag ugyldighedsgrund.⁴¹ Bestemmelsen dækker over tre situationer:

- 1) Løftemodtageren har fremsat urigtige oplysninger.
- 2) Løftemodtageren har bevidst fortiet oplysninger, som ville have afholdt løfteafgiveren fra at afgive sit løfte.
- 3) Løftemodtageren har indset eller burde have indset, at løftet er fremkaldt ved urigtige oplysninger fra tredjemands side.⁴²

Hvornår der foreligger svig beror på en konkret vurdering. Ikke enhver form for svigagtig adfærd er omfattet af bestemmelsen, idet man i visse situationer (men ikke alle) gerne må tilbageholde viden for sin modpart. Som eksempler kan f.eks. nævnes viden om billigere pris/bedre tilbud andetsteds, kommende prisfald eller lignende, som derfor falder uden for bestemmelsens anvendelsesområde. Afgørende for vurderingen er, hvorvidt adfærden er utilbørlig. Denne grænse må antages at være lav, når løfteafgiveren er en forbruger.

⁴⁰ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "*Lærebog i Aftaleret*", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 95-96.

⁴¹ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "*Lærebog i Aftaleret*", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 97.

⁴² Bestemmelsen har en nær sammenhæng med andre svigbestemmelser. Se f.eks. straffelovens § 279 om bedrageri og købelovens §§ 42, stk. 2, og 43, stk. 2.

Gennemgående for alle typer af svig er, at det er et krav for at statuere ugyldighed, at der er årsagssammenhæng mellem det svigagtige forhold og viljeserklæringen. Viljeserklæringen skal med andre ord være afgivet som en direkte følge af den udviste svig.

Bevisbyrden for, at de svigagtige forhold *ikke* har fremkaldt løftet, påhviler løftemodtager, jf. aftalelovens § 31, stk. 1.

Det er vigtigt at holde for øje, at der som udgangspunkt ikke er tale om svig, når sælger kommer med rene generelle/ikke-målbare anprisninger som f.eks. "verdens dejligste kro" eller "holder evigt". Formålet med svig i aftalelovens forstand er således at drage grænsen mellem 1) aftaler, der er indgået med så stor forskel i parternes forståelse af de faktiske forhold, at de fremstår som skadelige, og 2) aftaler, der er udtryk for, at parterne på rimelig vis varetager deres egne interesser.⁴³

Aftalelovens § 30 er endvidere nært beslægtet med grundsætningen om loyal oplysningspligt. Den loyale oplysningspligt medfører, at en kontraktpart er forpligtet til loyalt at videregive oplysninger af betydning for sin potentielle medkontrahent forud for aftalens indgåelse.⁴⁴ Brud på den loyale oplysningspligt vil udgøre en mangel og medføre, at der kan rejses krav om erstatning. Svig efter aftalelovens § 30 kan derfor i visse tilfælde medføre, at der *både* foreligger en mangel, og at aftalen er ugyldig. Retsvirkningerne af ugyldighed og misligholdelse er dog ikke de samme. Ved mangel kan der rejses krav om positiv kontraktinteresse, mens der ved ugyldighed alene vil kunne opgøres et erstatningskrav baseret på den negative kontraktinteresse.

4.2.2 Fejlskrift

Får en viljeserklæring ved en fejl et andet indhold end tilsigtet af afgiveren, er viljeserklæringen ugyldig, hvis løftemodtageren er i ond tro om fejlen, jf. aftalelovens § 32, stk. 1.

Fejlskrift, der medfører ugyldighed, kan være en decideret skrivefejl, f.eks. forkert prisangivelse, eller hvor indholdet af erklæringen får en anden betydning, end

⁴³ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "Lærebog i Aftaleret", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 100

⁴⁴ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "Lærebog i Aftaleret", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 101

afgiveren regnede med. Omfattet er desuden den situation, at erklæringen sendes til den forkerte modtager.

Utilsigtede viljeserklæringer, der fremkommer på baggrund af en misforståelse omkring faktiske eller retlige omstændigheder, er som udgangspunkt ikke omfattet af aftalelovens § 32, stk. 1.

Hvornår løftemodtageren er i ond tro om fejlskriften, må vurderes ud fra de konkrete omstændigheder, herunder hvad man almindeligvis vil forstå ved viljeserklæringen. Jo mere en viljeserklæring afviger fra det "sædvanlige", jo mere vil dette trække i retning af ond tro. Det antages, at der skal mere til, førend en forbruger anses for at være i ond tro.

DOM: U.1985.877 H - tv-apparaterne

En elektronikforretning havde en vinduesudstilling med tre nye tv-apparater. Et af tv-apparaterne var fejlagtigt forsynet med et prisskilt, der angav prisen til kr. 1.695, mens de øvrige apparater korrekt var skiltet til en tilbudspris på kr. 5.421. Det måtte for en køber have stået som en nærliggende mulighed, at der forelå en fejl, og da han straks ved sin henvendelse i forretningen blev gjort bekendt med fejlen, kunne han ikke støtte ret på prisangivelsen.

Det antages, at virkningen af ugyldighed efter aftalelovens § 32, stk. 1 ikke er, at løfteafgiveren er helt frigjort fra sit løfte, men derimod at løfteafgiveren bliver bundet af sin viljeserklæring i overensstemmelse med det tilsigtede, dvs. enten hvad denne havde tiltænkt uden fejlskrift, eller hvad modtageren måtte indse var tiltænkt.⁴⁵

I erhvervsforhold er situationen lidt anderledes. For eksempel i de tilfælde hvor en entrepreneurs tilbud er indhentet i konkurrence med flere andre entrepreneurs, så vil navnlig en markant prisforskel mellem laveste og næstlaveste bud kunne bringe bygherren i ond tro.⁴⁶ Det understreges dog, at prisforskellen i erhvervsforhold skal være ganske betydelig, førend det i sig selv begrundes ond tro.

⁴⁵ Jf. Andersen, Lennart Lyng, Madsen, Palle Bo: "*Aftaler og Mellemmænd*", 7. udgave (2017), Forlaget Thomson, side 177-178.

⁴⁶ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "*Lærebog i Aftaleret*", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 105.

Fejlskrift er en svag ugyldighedsgrund.⁴⁷

4.2.3 Bristede eller svigtede forudsætninger

Udgangspunktet er, at aftaleparternes forudsætninger ved aftaleindgåelse ikke er relevante, da hver part må bære risikoen for egne forudsætninger. Inden for **forudsætningslæren** er der dog i visse situationer mulighed for, at man kan påberåbe sig ugyldighed og derved gøre et løfte uforbindende, hvis de forudsætninger, der lå til grund for aftaleindgåelsen, er svigtede.

Der er i teorien opstillet tre betingelser for at kunne påberåbe sig svigtede forudsætninger og dermed blive frigjort fra aftalen:⁴⁸

- "Væsentlighed": Forudsætningen skal have været væsentlig for løfteafgiveren, dvs. bestemmende for løfteafgiverens beslutning om at fremsætte erklæringen.
- "Kendelighed": Løftemodtageren skal have kendt til forudsætningen, og at denne var væsentlig for løfteafgiveren. Hvornår dette er kendt, må afgøres ud fra modtagerens konkrete viden på aftaletidspunktet, sammenholdt med hvad man typisk forventer i lignende situationer.
- "Relevans": Det skal ud fra en samlet afvejning være rimeligt at pålægge løftemodtageren risikoen for løfteafgiverens forudsætninger. Der skal med andre ord foreligge momenter, som kan tale for anvendelse af forudsætningslæren, f.eks. at løfteafgiveren er forbruger, at der er tale om et gaveløfte eller en aftale med uopsigelighed. Derimod har konjunkturudsving og individuelle forhold hos løfteafgiveren almindeligvis ingen betydning for vurderingen.

4.2.4 Lov og ærbarhed

I henhold til Danske Lov 5-1-2 er aftaler, som strider imod "**lov og ærbarhed**", ugyldige.

⁴⁷ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 103.

⁴⁸ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 107-108.

Der gælder et vist klarhedskrav til, at der er handlet i strid med loven. Overtrædelse af lovhjemlede **"god skik"-standarder** er som udgangspunkt ikke omfattet af bestemmelsen, ligesom medvirken til, at en anden bryder en aftale heller ikke er omfattet.

Vurderingen af, om et aftaleforhold er i strid med "ærbarehed", er baseret på den almindelige moralopfattelse i samfundet. Som eksempel kan nævnes aftaler om prostitution.

Søgsmål støttet på aftaler om "sort arbejde" er i flere tilfælde blevet afvist fra domstolene i henhold til lov og ærbarehed-kriteriet.⁴⁹ Af Danske Lov 5-14-55 følger det desuden, at aftaler om spillegæld ikke kan tvangsfuldbyrdes ved domstolene.

4.2.5 Almindelig hæderlighed

Aftaler der strider imod **almindelig hæderlighed** er ugyldige, jf. aftalelovens § 33. Det forudsættes dog, at løftemodtageren er i ond tro om de forhold, der begrunder ugyldigheden. Bestemmelsen sigter på forhold i forbindelse med tilblivelsen af aftalen, herunder f.eks. manglende oplysninger og brud på offentlige forskrifter.

Bestemmelsen har en nær sammenhæng med aftalelovens § 36 og betegnes ofte **den lille generalklausul**. Der er tale om en retlig standard, dvs. en retsregel med et meget bredt anvendelsesområde.

Eksempler på områder, hvor aftalelovens § 33 vil have særlig betydning, er bl.a. aftaleindgåelser, hvor der er sket udnyttelse af fortrolig viden, og hvor der er udøvet et utilbørligt pres, som ikke er omfattet af nogle af de mere specifikke ugyldighedsbestemmelser. Bestemmelsen anvendes oftest, når der er et uligevægtigt styrkeforhold mellem parterne. Et eksempel herpå er f.eks. aftaleindgåelse med svage og sindsforvirrede personer som aftaleparter.

4.2.6 Aftalelovens § 36 – "urimelige aftaler"

Aftalelovens § 36 kaldes ofte **den store generalklausul**. Bestemmelsen hjemler ændring eller tilsidesættelse af

⁴⁹ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 112

- 1) urimelige aftaler og
- 2) aftaler der strider imod redelig handlemåde.

Ligesom med aftalelovens § 33 er der således tale om en retlig standard, dvs. en retsregel med et bredt anvendelsesområde. Bestemmelsen er præceptiv i den forstand, at den ikke gyldigt kan fraviges ved aftale.

Anvendelse af aftalelovens § 36 beror på en konkret helhedsvurdering af aftaleforholdene. Det følger af aftalelovens § 36, stk. 2, at der ud over aftalens konkrete indhold skal tages hensyn til forholdene ved såvel aftalens indgåelse som senere indtrufne omstændigheder.

Ud over at statuere ugyldighed hjemler aftalelovens § 36 også en adgang til, at domstolene kan *ændre* aftalen.⁵⁰ Det indebærer, at ikke hele aftalen rammes af ugyldighed, men at et eller flere aftalevilkår bortfortolkes som ugyldige eller fortolkes på en sådan måde, at aftaleindholdet ikke rammes af ugyldighed.

Det understreges, at reglen i § 36 har karakter af en absolut undtagelsesregel, og den er ikke udtryk for en meget vid adgang for domstolene til at gribe ind i aftaler.

4.2.6.1 Forbrugerforhold

Aftalelovens § 38c supplerer § 36, idet den henviser til, at sidstnævnte bestemmelse også finder anvendelse på forbrugerftaler og derudover hjemler tilside-sættelse af et aftalevilkår, hvis vilkåret er i strid med hæderlig forretningssskik og bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser til skade for forbrugeren. Indholdet af aftalelovens § 38c læner sig tæt op ad indholdet i aftalelovens § 36, hvorfor det kan diskuteres, om bestemmelsen har et selvstændigt indhold.⁵¹

Bestemmelsen har særlig indflydelse, når der er uligevægt i styrkeforholdet mellem aftaleparterne, hvilket ofte vil være tilfældet i forbrugerftaler. Erhvervsli-

⁵⁰ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 114.

⁵¹ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 115.

vets brug af standardvilkår, **ansvarsfraskrivelser** og **konventionalboder** udgør et af hovedområderne for anvendelse af aftalelovens §§ 36 og 38c. Beskyttelsen af forbrugere imod urimelige konsekvenser af aftaler rækker langt og omfatter ofte også tilfælde, hvor der ikke kan siges at have hersket tvivl om forpligtelsens art og omfang.⁵²

Aftalelovens § 36 finder også anvendelse i ansættelsesforhold, hvor bestemmelsen har til hensigt at beskytte den ansatte imod usædvanlige vilkår. Tilsvarende finder aftalelovens § 36 anvendelse i familieforhold.⁵³

4.2.6.2 Erhvervsforhold

Aftalelovens § 36 finder også anvendelse på erhvervsforhold, men i praksis må der udvises betydelig forsigtighed med at tilsidesætte eller ændre erhvervsdrivendes aftaler i medfør af bestemmelsen.⁵⁴ Professionelle parter vil generelt havde bedre mulighed for at forstå omfanget og konsekvenserne af komplicerede aftaler. Hvis en aftale skal bedømmes efter aftalelovens § 36, så vil det ofte medføre en vurdering af den erhvervsdrivendes overordnede forretningsmæssige udbytte. Dette gælder også for offentlige myndigheder.⁵⁵

Konventionalboder udgør et af hovedområderne inden for erhvervsforhold for anvendelse af aftalelovens § 36. Således indeholder retspraksis flere eksempler på, at en konventionalbod knyttet til konkurrence- og/eller kundeklausuler er blevet nedsat i medført af bestemmelsen.⁵⁶

⁵² Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 116.

⁵³ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 117.

⁵⁴ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 118.

⁵⁵ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 119.

⁵⁶ Se f.eks. UfR 2001.284 V, hvor en overtrædelse af en konkurrenceklausul blev nedsat fra 100.000 kr. til 25.000 kr. med henvisning til aftalelovens § 36, samt UfR 2004.2400 H, der angik levering af et indeklimateanlæg til en værdi af ca. 420.000 SEK, og hvor der efterfølgende var opgjort en konventionalbod på i alt 2.150.000 SEK. I sidstnævnte sag udtalte Højesteret, at boden ikke stod i rimelig forhold til værdien af kontraktsummen.

4.3 RETSVIRKNING AF UGYLDIGHED

Virkningen af, at en aftale erklæres **ugyldig**, er, at aftalen enten tilsidesættes i sin helhed eller dele heraf bortfalder. Parterne skal således tilbagelevere deres ydelser, ligesom der kan indtræde en erstatningspligt. Dette kan ske automatisk, hvorved aftalen er en nullitet, eller efter at en af parterne har anfægtet aftalen.

Hverken løftegiver eller løftemodtager vil i tilfælde af aftalens ugyldighed kunne opnå erstatning af opfyldelsesinteressen. Når aftalen er ugyldig (dvs. falder bort), kan hverken løftegiver eller løftemodtager kræve sig stillet, som om aftalen var gyldigt indgået.⁵⁷ Hvis løftemodtageren har handlet culpøst, vil løftegiver kunne kræve erstatning for udgifter, som løftegiver har afholdt i tillid til at aftalen var gyldig.

I visse tilfælde kan det forhold, der begrundet en ugyldighed, tillige udgøre en mangel ved den aftalte ydelse. I disse tilfælde vil realkreditor kunne vælge, om han ønsker at gøre en mangelindsigelse gældende frem for ugyldighedsindsigelsen.⁵⁸

⁵⁷ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 122.

⁵⁸ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 122-123.

5. FULDMAGT

5.1 GENERELT

Reglerne om fuldmagtsforhold udgør en vigtig del af den såkaldte mellemmandsret og er i vidt omfang reguleret i aftalelovens kap. II.

Et fuldmagtsforhold optræder, hvor en person (**hovedmanden**) giver en anden person (**fuldmagtshaver/fuldmægtig**) fuldmagt, dvs. tilladelse til at indgå en aftale på sine vegne med en tredjemand.

De tre aktører i et fuldmagtsforhold er følgende:

- 3) Hovedmanden/fuldmagtsgiveren, som er den person, der afgiver en fuldmagt.
- 4) Mellemanden/fuldmægtigen, som er den person, der modtager fuldmagten fra hovedmanden og dermed kan indgå bindende aftaler med en tredjemand i hovedmandens navn og for dennes regning (en såkaldt **legitimationsret**).
- 5) Tredjemand, som er den person, der indgår aftale med hovedmanden via mellemanden.

Kendetegnende ved fuldmagtsforhold er, at den aftale, som fuldmægtigen indgår med tredjemand, indgås i fuldmagtsgivers navn og for fuldmagtsgivers regning. Dvs. at det er fuldmagtsgiver, som bliver berettiget og forpligtet af aftalen og hæfter for den. Hvornår, hvordan og i hvilket omfang en person (**fuldmagtsgiver**) bindes af en aftale indgået af en fuldmægtig, er genstand for nedenstående gennemgang af fuldmagtsreglerne.

Fuldmagtsgiveren i et fuldmagtsforhold er aftalepart i to aftaleforhold, dels i forhold til tredjemand, og dels i forhold til fuldmægtigen. Ved et fuldmagtsforhold kan man altså skelne mellem følgende to forhold:

- et **ydre aftaleforhold** (mellem fuldmagtsgiveren og tredjemand),
- et **indre aftaleforhold** (mellem fuldmagtsgiveren og fuldmægtigen).

Når man vurderer retsvirkningerne af aftaler, der er opstået fra et fuldmægtigforhold, er det vigtigt at skelne mellem de to.

Fuldmagtsretten sonderer overordnet mellem to typer fuldmagter:⁵⁹

- Fuldmagt uden særlig tilværelse (en fuldmagt, som omverden ikke kan/er tiltænkt at se, f.eks. en mundtlig fuldmagt)
- Fuldmagt med særlig tilværelse (en fuldmagt, som omverden kan se, f.eks. en skriftlig fuldmagt)

Baggrunden for denne sondring er, at beskyttelseshensynet over for tredjemand er forskelligt.

Brugen af mellemmandsformen "kommission" falder uden for aftalelovens regler om fuldmagtsforhold, idet "kommissionæren" i sådanne forhold handler i eget navn.⁶⁰

5.2 LEGITIMATION OG BEMYNDIGELSE

5.2.1 Legitimation

Legitimation angiver den ydre, synlige ramme for fuldmagten. I aftalelovens § 10 betegnes legitimationen fuldmagtens "grænser".

5.2.2 Bemyndigelse

Bemyndigelse er en form for underliggende aftale/instruktion, som ligger ved siden af fuldmagten, som fuldmagtsgiver kan udstikke i det indre aftaleforhold med fuldmægtigen. Tredjemand præsenteres ikke for denne aftale, som det ofte er tilfældet med fuldmagten, dvs. bemyndigelsen er ikke synlig for omverden. Et eksempel på en bemyndigelse kan være en aftale om, at fuldmægtigen kan give tredjemand en rabat på en vare, som fuldmægtigen i henhold til fuldmagten kan sælge til tredjemand.

EKSEMPEL: Ekspedienten

A ejer en butik, hvor B er ansat som ekspedient og sælger varer i butikken til A's kunder, f.eks. C. B har således fuldmagt til at indgå aftale om salg af varer til tredjemand, C, på vegne af indehaveren af butikken, dvs. A.

⁵⁹ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 126-127.

⁶⁰ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 126.

A og B indgår en aftale sideløbende med fuldmagten, hvorefter B bemyndiges til at give C en rabat på 10 % på varer i butikken. B er således ved sin *fuldmagt* berettiget til at sælge varer i butikken og samtidig *bemyndiget* til at give 10 % på varerne. A er herefter berettiget og forpligtet af de retshandler, som B indgår med C, når sådanne aftaler ligger inden for fuldmagten og bemyndigelsens rammer.

EKSAMENSTIP:

Hovedbestanddelen af et fuldmagtsforhold er selve fuldmagten. Den anførte forskel mellem fuldmagt og bemyndigelse er også væsentlig i relation til et eventuelt ansvar, hvis fuldmægtigen i en retshandel overskrider henholdsvis fuldmagten og bemyndigelsen, da reglerne for ansvar i sådanne tilfælde er forskellige, jf. nærmere i det følgende.

5.2.3 Fuldmægtigens overskridelse af legitimation og bemyndigelse

Hvis der er tale om en fuldmagt *uden* særlig tilværelse, f.eks. en mundtlig fuldmagt, så falder legitimation og bemyndigelse sammen og anses for at være en og samme grænse for fuldmagten.⁶¹ Såfremt fuldmægtigen handler uden for denne grænse, bindes fuldmagtsgiver ikke, jf. aftalelovens § 11, stk. 2 ec.

Når fuldmægtigen optræder på grundlag af en fuldmagt *med* særlig tilværelse, kan der opstå fire situationer:

- a) Fuldmægtigen kan handle inden for bemyndigelsen og inden for legitimationen
- b) Fuldmægtigen kan handle uden for bemyndigelsen, men inden for legitimationen
- c) Fuldmægtigen kan handle inden for bemyndigelsen, men uden for legitimationen

⁶¹ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "Lærebog i Aftaleret", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 129.

d) Fuldmægtigen kan handle uden for både bemyndigelse og legitimation

Aftalelovens §§ 10 og 11 regulerer, hvornår fuldmagtsgiveren er bundet af fuldmægtigens dispositioner i relation til henholdsvis legitimationen og bemyndigelsen.⁶²

Aftalelovens § 10, stk. 1 omhandler fuldmagt og har følgende ordlyd:

"Den, som har givet en anden fuldmagt til at foretage en retshandel, bliver umiddelbart berettiget og forpligtet over for tredjemand ved retshandel, som fuldmægtigen foretager i fuldmagtsgiverens navn og inden for fuldmagtens grænser."

Ifølge bestemmelsen bindes fuldmagtsgiveren således alene af fuldmægtigens retshandler, når disse ligger inden for fuldmagtens legitimation. Det indebærer omvendt, at fuldmagtsgiveren ikke bliver retligt forpligtet af en aftale, hvis aftalen ligger uden for legitimationens rammer. Fuldmægtigen kan derimod blive erstatningsansvarlig over for tredjemand, jf. nærmere om aftalelovens § 25 om ansvar i tilfælde af fuldmagtsoverskridelse i afsnit 5.7.

I relation til bemyndigelse opstår der problemer, hvis fuldmægtigen handler uden for rammerne af sin bemyndigelse, da tredjemand ikke kender bemyndigelsens nærmere indhold, eftersom bemyndigelsen alene præsenteres i det indre aftaleforhold mellem fuldmagtsgiveren og fuldmægtigen.

Aftalelovens § 11, stk. 1 har følgende ordlyd:

"Har fuldmægtigen ved retshandelens foretagelse handlet i strid med fuldmagtsgiverens forskrifter [dvs. bemyndigelsen], er retshandelen ikke bindende for denne, såfremt tredjemand indså eller burde indse, at fuldmægtigen således overskred sin beføjelse."

Ifølge aftalelovens § 11, stk. 1, bindes fuldmagtsgiveren således, selv om fuldmægtigen handler ud over bemyndigelsen, hvis tredjemand var i god tro om

⁶² Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "Lærebog i Aftaleret", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 130.

fuldmægtigens overskridelse af bemyndigelsen, dvs. hvis tredjemand ikke vidste eller burde vide, at fuldmægtigen overskred sin bemyndigelse.⁶³

Da tredjemand som anført ikke kender indholdet af bemyndigelsen, vil tredjemand ofte være i god tro om, at bemyndigelsen overskrides ved aftaleindgåelsen, med den konsekvens at fuldmagtsgiveren dermed bliver bundet af aftalen.

5.3 FULDMAGTSTYPER

I det følgende redegøres for de grundlæggende typer af fuldmagter, der er reguleret i aftaleloven.⁶⁴

Aftaleloven beskriver følgende grundlæggende typer af fuldmagter:

- 1) "§ 18-fuldmagt", jf. aftalelovens § 18
- 2) Stillingsfuldmagt, jf. aftalelovens § 10, stk. 2
- 3) Skriftlig fuldmagt, jf. aftalelovens § 16
- 4) Erklæringsfuldmagt, jf. aftalelovens § 13 (ikke behandlet yderligere i dette kompendium)
- 5) Offentligt bekendtgjort fuldmagt, jf. aftalelovens § 14 (ikke behandlet yderligere i dette kompendium)

Endvidere findes der uden for aftaleloven såkaldte "adfærdsfuldmagter", som er beskrevet i afsnit 5.3.4.

5.3.1 § 18-fuldmagt

§ 18-fuldmagten hviler alene på en erklæring fra fuldmagtsgiveren til fuldmægtigen. Den er dermed særegen i forhold til de øvrige omtalte fuldmagtstyper. Fuldmagten vil ofte alene foreligge mundtligt, men kan også foreligge skriftligt.

Fuldmagtsgiveren bindes alene af den fuldmagt, der er afgivet, dvs. inden for de rammer, som fuldmagtsgiver har fastsat over for fuldmægtigen, jf. aftalelovens § 11, stk. 2, sammenholdt med aftalelovens § 18. Selv om tredjemand er i god

⁶³ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 130.

⁶⁴ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 130 ff.

tro, dvs. ikke vidste eller burde vide, at indholdet af § 18-fuldmagten blev overskredet ved aftaleindgåelsen, bindes fuldmagtsgiveren ikke herved.⁶⁵

EKSAMENSTIP:

Da en § 18-fuldmagt kan være skriftlig, kan der være tvivl om, hvorvidt der er tale om en § 18-fuldmagt eller en skriftlig fuldmagt, jf. aftalelovens § 16. I tvivlstilfælde kan man se på, om fuldmagten er ment til at skulle forevises tredjemand, f.eks. hvis fuldmagten bærer overskriften "Fuldmagt". Hvis ikke, er der en formodning om, at der er tale om en § 18-fuldmagt.

Det er ligeledes væsentligt at være opmærksom på, at en § 18-fuldmagt kan foreligge i kombination med en anden fuldmagt.

5.3.2 Stillingsfuldmagt, jf. aftalelovens § 10, stk. 2

Stillingsfuldmagt er en fuldmagt, der tildeles en fysisk person i et ansættelsesforhold⁶⁶, f.eks. en ansat i en butik eller en student på et advokatkontor.

En stillingsfuldmagt er i forhold til legitimationen i modsætning til de øvrige omtalte fuldmagter ikke afgrænset af fuldmagtsgiverens viljeserklæringer, jf. ovenfor, men derimod af de sædvaner og love, der gælder inden for det stillingsområde, som fuldmagten omfatter.

Der kan således som udgangspunkt ikke indgås aftale mellem fuldmagtsgiveren og fuldmægtigen om afgrænsningen af legitimationen. En arbejdsgiver kan dog godt give en underliggende instruks, som dermed udgør fuldmægtigens bemyndigelse.

Handlinger uden for legitimationen er aldrig bindende for fuldmagtsgiver. Hvis der derimod handles inden for legitimationen, men uden for en underliggende bemyndigelse, afhænger fuldmagtsgivers bundethed af, om tredjemanden var i god eller ond tro.

⁶⁵ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 132.

⁶⁶ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 133.

Grænsen mellem legitimation og bemyndigelse kan være vanskelig at fastsætte med sikkerhed i et ansættelsesforhold. En ansat i en butik kan inden for stillingsfuldmagtens grænser have lov til at give en rabat, f.eks. pga. en fejl ved varen, uden at der er givet en særskilt bemyndigelse til det. Det kan være i arbejdsgiverens interesse, at der gives en mindre rabat, mod at varen bliver solgt, selv om arbejdstageren ikke direkte har fået bemyndigelse til at yde rabat i sådanne situationer.⁶⁷

En stillingsfuldmagt kan kombineres med andre typer af fuldmagter. F.eks. kan en arbejdsgiver give en fuldmagt til en ansat, som går videre end dennes stillingsfuldmagt.⁶⁸

Tilbagekaldelse af en stillingsfuldmagt sker efter aftalelovens § 15, hvorefter fuldmægtigen fysisk og faktisk fjernes fra stillingen. Det er ikke tilstrækkeligt, at fuldmægtigen er opsagt.

5.3.3 Skriftlig fuldmagt, jf. aftalelovens § 16

En **skriftlig fuldmagt** adskiller sig fra de øvrige fuldmagter (som ikke er underlagt formkrav), i og med at der gælder et krav om skriftlighed. Der er tale om en fuldmagt med særlig tilværelse, hvorfor det i forhold til overskridelse af bemyndigelse er relevant at vurdere tredjemands gode/onde tro.

Ud over kravet om skriftlighed gælder følgende øvrige krav, der skal være opfyldt, før betingelserne for en skriftlig fuldmagt efter aftalelovens § 16 er opfyldt:

- 1) Dokumentet skal være i *fuldmægtigens besiddelse*. Det er selve dokumentet (fuldmagten), der bærer legitimationen.
- 2) Dokumentet skal være bestemt til forevisning for tredjemand. Heri ligger, at dokumentet skal være ment til at skulle fremvises til tredjemand. Et brev til fuldmægtigen, der ikke er ment til at blive vist til tredjemand, er ikke en skriftlig fuldmagt i henhold til aftalelovens § 16.

Det er vigtigt at afgrænse den skriftlige fuldmagt over for § 18-fuldmagten, idet sidstnævnte er en fuldmagt uden særlig tilværelse. Det kan dog være vanskeligt

⁶⁷ Lærebogen kommer på side 134-135 med flere gode eksempler vedrørende stillingsfuldmagter fra domspraksis.

⁶⁸ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "Lærebog i Aftaleret", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 136.

at skelne - især i forhold til forskellen mellem, om fuldmagten er tiltænkt fremvisning til tredjemand eller ej.

EKSAMENSTIP:

Hvis der er tvivl om, hvorvidt dokumentet er ment til at skulle forevises, kan man se på, om tredjemands navn er anført, eller om dokumentet bærer overskriften "Fuldmagt" eller "Til rette vedkommende".

5.3.3.1 Tilbagekaldelse af en skriftlig fuldmagt

En skriftlig fuldmagt **tilbagekaldes**, ved at fuldmagten

- enten tilbagegives til fuldmagtsgiveren
- eller tilintetgøres.

Fuldmægtigen har pligt til at levere fuldmagten tilbage og kan ikke udøve tilbageholdsret i dokumentet, jf. aftalelovens § 16, stk. 2. Hvis dokumentet er bortkommet, kan det erklæres uvirksomt, jf. aftalelovens § 17.

5.3.4 Adfærdsfuldmagter

Ved en adfærdsfuldmagt forstås, at der i visse tilfælde kan opstå en aftaleretlig bundethed for en person (en slags ufrivillig "fuldmagtsgiver") for dispositioner foretaget af en anden person ("fuldmægtigen"), uanset at der ikke er udstedt en fuldmagt efter de regler, som er beskrevet ovenfor. Dette kan ske, når fuldmagtsgiveren ved sin *adfærd* har givet tredjemand god grund til at tro, at fuldmægtigen havde fuldmagt til at optræde på fuldmagtsgiverens vegne.⁶⁹ Disse tilfælde forekommer ofte i tilknytning til stillingsfuldmagter.

⁶⁹ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: "Lærebog i Aftaleret", 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 138-139

Ved adfærdsfuldmagter sondres der ikke mellem legitimation og bemyndigelse, idet det udelukkende bliver relevant at vurdere, hvorvidt tredjemand ud fra "fuldmagtgivers" adfærd havde god grund til at tro, at der bestod en fuldmagt.⁷⁰

5.4 RATIHABITION

En aftale, der er indgået uden den fornødne fuldmagt, kan godt efterfølgende ratihaberes (dvs. godkendes af fuldmagtsgiveren), så den alligevel bliver en bindende aftale for fuldmagtsgiveren. Fuldmagtsgiveren bestemmer selv, om han vil ratihabere eller ej, hvis det først ligger klart, at aftalen er indgået uden fornøden fuldmagt.

Ratihabition kan ske ved positiv tilkendegivelse eller efterfølgende adfærd fra fuldmagtsgiveren.⁷¹

5.5 TILBAGEKALDELSE AF FULDMAGT

Udover specifikke tilbagekaldelsesregler for de enkelte fuldmagtstyper, som er beskrevet ovenfor, findes der i aftalelovens §§ 19 og 20 tillige generelle regler om tilbagekaldelse af fuldmagt:

- § 19-situationen: Det tilfælde, hvor en fuldmagtsgiver har en særlig grund til at formode, at en fuldmægtig vil handle på hans vegne og foretage en retshandel overfor en bestemt tredjemand. I dette tilfælde er fuldmagtsgiver forpligtet til at give tredjemand meddelelse, hvis han vil undgå at blive bundet, og tredjemand er i god tro.
- § 20-situationen: Det tilfælde hvor fuldmagten ikke er tilbagekaldt, men hvor fuldmagtsgiveren har givet fuldmægtigen intern instruks om ikke at gøre brug af fuldmagten. I dette tilfælde er aftalen ikke bindende for fuldmagtsgiveren, hvis tredjemand var i ond tro om forholdet.⁷²

⁷⁰ Jf. Andersen, Lennart Lyng, Madsen, Palle Bo: *"Aftaler og Mellemmænd"*, 7. udgave (2017), Forlaget Thomson, side 289-290 og 295-296.

⁷¹ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 141-142.

⁷² Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 143.

5.6 FULDMÆGTIGENS ANSVAR OVER FOR FULDMAGTSGIVER

Aftaleloven regulerer ikke fuldmægtigens ansvar over for fuldmagtsgiver. Ofte vil ansættelsesretlige regler være relevante for at fastlægge retsforholdet mellem fuldmægtigen og fuldmagtsgiver.⁷³

5.7 FULDMÆGTIGENS ANSVAR OVER FOR TREDJEMAND - AFTALELOVENS § 25

Såfremt fuldmægtigen har overskredet grænserne for fuldmagten eller indgået en aftale med tredjemand uden at have en fornøden fuldmagt, bindes fuldmagtsgiveren ikke, jf. ovenfor om aftalelovens § 10, afsnit 5.2.

Tredjemand kan i et sådant tilfælde gøre et **objektivt ansvar** gældende over for fuldmægtigen efter aftalelovens § 25.

Efter aftalelovens § 25, stk. 1, påhviler der fuldmægtigen et objektivt ansvar over for tredjemand, når fuldmægtigen:

- har handlet uden fuldmagt, eller
- har overskredet grænserne for sin fuldmagt.

Fuldmægtigen skal i disse tilfælde erstatte tredjemand det tab, han har lidt, ved at der ikke kan støttes ret på den indgåede aftale.

Bestemmelsen er ikke præceptiv. Fuldmægtigen kan derfor aftale med tredjemand, at han ikke er ansvarlig efter aftalelovens § 25.

Erstatningen udmåles efter den **positive opfyldelsesinteresse**, dvs. således at tredjemand skal stilles, som om aftalen blev opfyldt.

Der gælder to undtagelser til det objektive ansvar. Disse undtagelser finder ofte anvendelse, og dermed er fuldmægtigens ansvar i realiteten ofte begrænset.

⁷³ Jf. Hansen, Ole; Ulfbeck, Vibe: *"Lærebog i Aftaleret"*, 1. udgave (2014), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 144.

Efter aftalelovens § 25, stk. 2, 1. pkt., er fuldmægtigen ikke erstatningsansvarlig, hvis tredjemand var i ond tro om fuldmagtsoverskridelsen eller om, at der ikke var en fuldmagt. Da fuldmagten fremgår i det ydre aftaleforhold, jf. ovenfor, vil tredjemand i mange tilfælde være bekendt med, at fuldmagtens grænser er overskredet. Dermed foreligger der ofte ond tro hos tredjemand.

Efter aftalelovens § 25, stk. 2, 2. pkt., fritages fuldmægtigen ligeledes for ansvar, hvis fuldmægtigen ikke var vidende om, at den fuldmagt, der blev handlet ud fra, var uvirksom. Ansvarsfritagelsen forudsætter i dette tilfælde, at tredjemand ikke vidste, at fuldmægtigen var uvidende herom.

EFTERSKRIFT

Dette kompendium giver et kortfattet, systematisk overblik over de centrale dele af aftaleretten og er bygget op omkring aftaleindgåelse, fortolkning og udfyldning, ugyldighed samt fuldmagtsforhold.

Kompendiet er baseret på "Lærebog i Aftaleret", 1. udgave (2014), af Ole Hansen & Vibe Ulfbeck, men kan - grundet opbygning og struktur - anvendes af alle, der beskæftiger sig med aftaleret, uafhængigt af læreanstalt og lærebogsgrundlag.

Kompendiet er senest revideret i juni 2019 af Stine Brøsted Jensen, advokatfuldmægtig i Kromann Reumert.

Kompendiet er udarbejdet af Ulrik A.W.L. Hedegaard og Lasse Mølgaard-Nielsen, begge advokater hos Kromann Reumert.

STIKORDSREGISTER

"God skik"-standarder.....	33
§ 18-fuldmagten.....	41
Acceptfristen	9
Almindelig hæderlighed.....	33
Ansvarsfraskrivelser	35
Ansvarsfraskrivelser	23
Battle of forms	17
Bemyndigelse	38
Bestemmende	15
Bundet	7
Fejlskrift	30
Forbehold.....	8
Formålsfortolkning	21
Forrang.....	20
Fortolkning	19
Forudsætningslæren.....	32
Fuldmagterklæringer	4
Fuldmagtsgiver	37
Fuldmagtshaver/fuldmægtig	37
Generalklausul.....	33
Godtroende løftemodtager	28
Hovedmanden.....	37
Indholdsmangler.....	28
Indre aftaleforhold.....	37
Indskrænkende og udvidende fortolkning.....	24
Kendskab	14
Koncipistreglen	22
Konventionalboder	35
Kundskab.....	6
Legale acceptfrist.....	10
Legitimationsret.....	37
Lov og ærbarhed.....	32
Løfter	4
Minimumsreglen.....	24
Objektiv fortolkning	21

Objektivt ansvar.....	46
Opfordring til at gøre tilbud.....	6
Ordlydsfortolkning.....	21
Parternes retsstilling.....	7
Positive opfyldelsesinteresse.....	46
Påbud.....	4
"Re integra"-regel.....	15
Skriftlig fuldmagt.....	43
Specialitetsprincippet.....	22
Standardaftaler.....	23
Stillingsfuldmagt.....	42
Stærke og svage ugyldighedsgrunde.....	28
Subjektiv fortolkning.....	21
Svig.....	29
Tilbagekaldes.....	14, 44
Tilblivelsesmangler.....	28
Tilbud.....	6
Uden forbindtlighed.....	8
Uden obligo.....	8
Uden ugrundet ophold.....	12
Udfyldning.....	19
Ugyldig.....	36
Ugyldighed.....	27
Uoverensstemmende accept.....	12
Ydre aftaleforhold.....	37